עין משפט
נר מצוה

נב
א ב מיי' פ"י מה' שחיטה הי"ד סמ"ג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נה ס"ג

נג
ג מיי' פ"י מה' ברכות הל' כ' סמ"ג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רל ס"א

נד
ד ה מיי' פ"ז מה' תפלה ה"ס סמ"ג עשין יט טוש"ע או"ח סי' ג ס"א וסי' ו ס"א

נה
ו מיי' פ"י מה"ב הי"ט טוש"ע או"ח סי' ר"ל ס"ג

כתיקנן ניחוש שמא ימצא איזו טרפות בבני מעיים ומשני חזקת בני מעיים כשרים הן כל זמן דלא אתיליד בהו ריעותא כדתני בברייתא שחטה וכו': וחושש. וניחוש שמא ניקבו. דהא נטלו קודם בדיקה וקאמר ר' בא בשם רבנן דתמן בני מעיים בחזקת כושר כצ"ל וכן הוא בפ"ח דתרומות ובפ"ג דביצה ותיבות היא מתניתא יהודה בן פזי בטעות הדפוס ניתקו למעלה ובשורה שנייה שייכים הם כדלקמן: פיסקא הצועק לשעבר וכו'. דבית ינאי אמר ביושבת על המשבר היא מתניתא ובכאן שייכי' שתי תיבות אלו וכן הוא בב"ר פ' ויצא. כלומר הא דקתני היתה אשתו מעוברת ואמר יה"ר שתלד זכר ה"ז תפלת שוא דוקא ביושבת על המשבר הא קודם לכן יללי דכל זמן שאינה יושבת על המשבר יכול הוא להשתנות וכאן שייך יהודה בן פזי וכך הוא בב"ר אמר יהודה בן פזי אף היושבת על המשבר יכול להשתנות על שם הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל מה יוצר הזה לאחר שיצר את הכד שוברו ועושה אף אני עושה כן אפי' על המשבר: מאחר שנתפללה רחל. ואמרה יוסף ה' לי בן אחר נעשית נקבה: מנביאות הראשונות היתה. שידעה שלא יולד ליעקב כ"א עוד אחד והתפללה שיהיה ממנה: היה בא בדרך. ותנן שלא יאמר יה"ר שלא יהיה בתוך ביתי ומהו אומר כששמע קול צווחה בעיר: בטוח אני שאין אלו בתוך ביתי. זה מותר לו לומר דאינו דרך תפלה אלא שמראה עצמו נכון לבו בטוח בה': הלל הזקן היה אומר. מקרא הזה משמועה רעה לא יירא וגו':

תורה אור

[א] חזקת בני מעיים כשרים [ב] תני *שחטה ונטלו הזאבים מעיה כשירה. וחושש שמא ניקבה. רבי בא בשם רבנן דתמן בני מעיים בחזקת כושר: פיסקא הצועק לשעבר כו' דבית ינאי אומר ביושבת על המשבר. היא מתניתא הא קודם כן יצלי. אמר יהודה בן פזי אף היושבת על המשבר יכול להשתנות על שם °הנה כחומר ביד היוצר ירמיה יח ר' בשם דבית ינאי *עיקור עיבור של דינה זכר היה. מאחר שנתפללה רחל נעשית נקבה. הדא היא °ואחר ילדה בת ותקרא את בראשית ל שמה דינה. מאחר שנתפללה רחל נעשית נקבה. ואמר רבי יהודה בן פזי בשם דבית רבי ינאי אמנו רחל מנביאות הראשונות היתה. אמרה עוד אחר יהיה ממני. הדא הוא דכתיב °יוסף ה' לי שם בן אחר. בנים אחרים לא אמרה. אלא עוד אחר יהי' ממני. היה בא מדרך מהו אומר *בטוח אני שאין אלו בתוך ביתי. הלל הזקן אומר °משמועה תהלים קיב רעה לא יירא:

הלכה ד

מתני' [ג] *הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בן עזאי אומר ארבע שתים בכניסתו ושתים ביציאתו ונותן הודאה לשעבר וצועק על העתיד לבא: גמ' נכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. *בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתכניסני לכרך זה לשלום. ביציאתו אומר מודה אני לפניך ה' אלהי וכו' בן עזאי אומר מברך ארבע. שתים בכניסתו ושתים ביציאתו בכניסתו הוא אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתכניסני לכרך זה לשלום. נכנס אומר מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שנכנסתי לשלום כן יהי רצון מלפניך שתוציאני מתוכו לשלום. כשיצא אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוציאני מכרך זה לשלום. יצא אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני לשלום כן יהי רצון מלפניך שתוליכני לביתי לשלום או למקום פלוני לשלום הדא דאמר במדורות עכו"ם אבל בישראל אין צריך לברך. אם היה מקום שהורגין שם אפילו במדורות ישראל צריך לברך [ד] נכנס לבית הכסא מברך שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בכניסתו מהו אומר. כבוד לכם המכובדים משרתי קודש דרך ארץ הוא פנו דרך ברוך האל הכבוד. [ה] כשהוא יוצא מהו אומר. ברוך אשר יצר את האדם בחכמה [ו] *נכנס למרחץ מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתצילני משריפת האש ומהיזק החמין ומן המפולת. ואל יארע דבר בנפשי. ואם יארע תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ותצילני מזו ומכיוצא בו לעתיד לבוא. כשהוא יוצא אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהצלתני מן האור אמר רבי אבהו הד"א במרחץ שהיא ניסוקת אבל במרחץ שאינה ניסוקת אינו אומר אלא מהיזק חמין בלבד רבי חלקיה ורבי סימן בשם רבי יהושע בן לוי תפלת המרחץ אינה טעונה עמידה:

הלכה ד מתני' אחת בכניסתו. שיכנס לשלום ואחת ביציאתו שיצא לשלום: שתים בכניסתו ושתים ביציאתו. בכניסתו אומר שתכניסני לכרך זה לשלום נכנס אומר מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום הרי זה שתים בכניסתו בקש לצאת אומר שתוציאני מכרך זה לשלום לאחר שיצא אומר מודה אני לפניך שהוצאתני מכרך זה לשלום וכל כך למה מפני שצריך שיתן אדם הודאה לבוראו על מה שעבר עליו מן הטוב ויתפלל על העתיד שתבא לו טובה: גמ' בכניסתו וכו'. הדא דאמר במדורת עכו"ם. בכרך שעכו"ם דרין בתוכו דשכיחא היזיקא אבל במקום ישראל א"צ לברך: אם היה במקום שהורגין שם. שדנין דיני נפשות אפי' בכרך שדרין ישראל צריך לברך דשמא לא ימצא מי שילמד עליו זכות: הדא אמרה במרחץ שהיא ניסוקת. ויש חלל תחתיה אומר משריפת האש: במרחץ שאינה ניסוקת. תחתיה כ"א שרוחצין עצמן במים חמין בלבד: אינה טעונה עמידה. ומתפלל אפילו כשהוא יושב:

הלכה

מסורת הש"ס
חולין ט.
ברכות ס.
ברכות ס:
ברכות נד.
ברכות ס.
ברכות ס.

מראה הפנים

אני אומר דמפשיטות הש"ס דקאמר הכא לביטת במוהל דכתפילין של ראש עד שלא ייבה על כרחך דא"א לפרש. בענין אחר אם לא שנאמר דסובר האי תלמודא כדעת ר"ת וסייעתיה דשתי ברכות בעינן וזה הוא ברור:

תני שחטה ונטלו הזאבים מעיה כשרים. בבבלי פ"ק דחולין דף ט' מסיק דה"ק דאפי' החזיקן כשהן נקובים וא"כ אתיליד בהו ריעותא אפ"ה אין חוששין שמא במקום נקב נקב אלא דתלינן כולהו בזאב:

על שם הנה כחומר ביד היוצר. רבי יהודה בן פזי קאמר לה דפליג על ר' ינאי כמו שהגהתי בפנים והכי איתא בב"ר וכן משמע דתבר כאן לדר' יהודה בן פזי בספרי הדפוס וניתקו התיבות לשורה של מעלה דהא קאמר לקמן וא"ר יהודה בן פזי. ולענין דל"ק היכי פליג אמתני' יש לומר דאיירי כגון שהזריעו שניהם בבת אחת כדמשני התם דף ס' מכח קושיא דתלה הכתוב הזכרים בנקיבות וכו' אלא דהתם קאמר לחד שינויא דמהני רחמי קודם מ' יום דוקא והכא קאמר עד המשבר ולר' יהודה בן פזי אפי' על המשבר. וגרסי' בב"ר לבתר הא דבי ר' ינאי ור' יהודה בן פזי איתיביה והכתיב ואחר ילדה בת אמר להם עיקר ברייתה זכר היתה ומתפלתה של רחל שאמרה יוסף ה' לי בן אחר נעשה נקבה. והכי פירושא דקושיא דס"ד דהמקשה לדייק מן הכתוב דלא מהני רחמי וזה מדאשכחן בקראי דלעיל דכתיב ותהר ותלד ותהר עוד. ותלד והכא לא כתיב כ"א ואחר ילדה ואם לקצר בא הכתוב ה"ל למיכתב ותלד עוד בת מאי ואחר ילדה אלא לאו ש"מ דה"ק ואחר זה היה ג"כ כמו מקודם דותהר ותלד בן וכלומר דהורתה ולידתה היה בן וכן אח"כ היתה הורתה ולידתה בת ולאשמועינן דלא מהני רחמי וקשיא לתרוייהו דקסברי דמיהת מהני רחמי ומאי ואחר אחר שהתפללה רחל וכו' נהפכה דינה לנקבה והכא דאמרו כאן וכן בב"ר דתפלת רחל גרמה ובגמרא דילן אמרו דתפלת לאה גרמה נראה דהב"מ בזה למאי דמצינו דעות מחולקות בזה דלכאן אמרו נעשית נקבה וכך הוא בב"ר והתרגום יונתן כתב בפסוק ואחר וגו' ומן בתר כדין ילידת ברת וכו' ושמיע קדם ה' צלותא דלאה ואתחלפו עוברייא במעיהון והוה יהיב יוסף במעהא דרחל ודינה במעהא דלאה. וכך מליצו במה שיסד הקליר ביוצר א' דר"ה עובר להמיר בבטן אחות וכו'. ולפ"ז איכא למימר דהיינו נמי דמשני התם כשינויא קמא אין מזכירין מעשה נסים דראוי לומר דלאו הוא כמשמעות פשטה דשינויא דשאני תפלת לאה שנעשה הנס שנשתנה הולד אלא דה"ק דשאני התם דלא נשתנה כלל אלא דנס אחר נעשה ע"י תפלתה שנהפכו הולדות במעיהן ולעולם אין התפלה גורמת לשינוי הולד. וזה דוקא אם אמרינן דתפלת לאה גרמה להנס. אבל לשיטתא דהכא ודב"ר דתפלת רחל אחר שכבר נולד יוסף גרמה להנס א"כ ע"כ לא היה חילוף הולדות כ"א שדינה נשתנית מזכר לנקבה. ובחיבורי פני המנורה בנר הד' בחלוק הא' האריכתי הרבה בזה ובענין הזיוג ואין כאן מקומו:

אם היה מקום שהורגין וכו'. זהו כלישנא בתרא דרב מתנא שם אפי' בכרך שדנין והורגין וכו' ומשמע נמי דבכה"ג לא מחלקינן בין כרך ישראל לכרך עכו"ם אף שלא הוזכר שם בהדיא מהא דמחלק ברישא הכא: **נכנס** לבית הכסא מברך שתים. לאו דוקא מברך בכניסתו אלא כדמפרש ואזיל בכניסתו אומר וכו' כדקאמר שם:

במרחץ שהיא ניסוקת. הכי משמע נמי התם וכדקאמר בהאי עובדא דר' אבהו שם:

פירוש מבעל ספר חרדים

בנים בבהמה דקיי"ל דהשוחט צריך שיבדוק סימנין אחר השחיטה: ומשני חזקת וכו'. כלומר כי היכי דקיי"ל דחזקת בני מעים כשרים כדלקמיה הכי נמי יש ללמוד דחזקה יפה שחט הרוב ואי נמי לא בדק עד שנחתך הראש כשרה שילכך אין צריך להמתין מלברך עד שיבדוק אלא מברך ואחר כך בודק: תני שחטה וכו'. כלומר דתניא וכו'. והויין בה ואמאי כשרה ניחוש שמא היו נקובים ויהא ספק טריפה ומשני ר' בא וכו' נטלו הזאבים בני מעים והריאה בכלל ואם שמא ניקבו ותרדא דריאה נמי קרי נקב דקיי"ל אין סרכא בלא נקב: ה"ג רבי בא בשם רבנן דתמן בני מעים בחזקת כושר:

פירש הר"ר עובדיה

מתני'. הצועק לשעבר. המתפלל על מה שכבר היה הרי זו תפלת שוא. דמאי דהוה הוה עכ"ל:

מתני'. שתים בכניסתו ושתים ביציאתו. בכניסתו אומר שתכניסני לכרך זה לשלום נכנס לשלום אומר מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום הרי שתים בכניסתו בקש לצאת אומר שתוציאני מכרך זה לשלום לאחר שיצא אומר מודה אני לפניך שהוצאתני מכרך זה לשלום וכל כך למה מפני שצריך שיתן אדם הודאה לבוראו על מה שעבר עליו מן הטוב ויתפלל על העתיד שתבא לו טובה עכ"ל גמרא:

מתני'

המיסך

שנויי נוסחאות (פו"ג) בני מעים בחזקת כושר בד" בני מעים בדזקת כושר. (בו"ב) היא מתניתא בד"ו ליתא. (בו"ז) אמר יהודה בן פזי אף היושבת על המשבר יכול להשתנות בד"ו כל זה ליתא. (פו"ח) ר' בשם בכי ר' יודא בר פזי בשם. עיקור עיבור בד"ו עיקר עיבורה, (פו"ב) ינאי בד"ו ייני. (פו"ז) מדרך בד"ו בדרך. (פו"ט) הנכנס בד"ו נכנס. (פו"ב) על העתיד לבא בד"ו לעתיד לבוא. (פו"ג) במדורות בד"ו במדורה. (פו"ו) בחכמה בכ"י בחכמה ועשיתה אותו נקבים נקבים חלולים חלולים כניניות כניניות שאם יפתח אחת מהן או יסתם אחת מהן [אי] אפשר לו להחיות ברוך רופא כל בשר ומפליא לעשות. (פו"ז) מהו בד"ו ליתא. (פו"ט) שהצלתני מן האור בכ"י שהצלתני משרפות אש ומחזקת החמין ומן המפולת כן יהי"ר מלפניך שאגיע לביתי בשלום.

מערכת הערוך העושה ציצית כו'. בערוך (ע' לן ג') העושה ציצית לעצמו אומר בא"י אמ"ה אקב"ו לעשות ציצית. לאחר לעשות ציצית לשמו. נתעטף מברך להתעטף בציצית:

חדושי רד"א

אמנו רחל מנביאות הראשונות היתה כו'. נ"ב תימא אמאי לא קחשיב במס' מגילה בבלי דף י"ד ע"א בהדי ז' נביאות דקחשיב התם וא"כ שמונה הוי:

עמודי ירושלים תנינא

דזה נאמר לכו"ע ומה גם הא הוא בעצמו חולק על רש"י וס"ל היכי דאיכא ריעותא אין לו לברך מההוא דירושלמי ש"ם דס"ל דזה נאמר רק לר"י וא"כ צדקו דברי הרוקח והב"ח. גם הלום ראיתי להטוב לישראל שם (סי' י') שהביא דברי הש"ס פסחים (ד"ז ע"ב) דאמרינן שם אלא שופר מ"ם וכ"ת דלמא מקלקלא א"ה אפי' שחיטה נמי כו' ועל זה כתב הטוב לישראל וז"ל נמצא דאי הוו חיישו דילמא מקלקלא כו' דגם גבי שחיטה היה מהראוי לברך אחר שחיטה אלא דאמרינן דלא מיפרפא וכי חזינן בה ריעותא ודאי מן הראוי לברך אחר השחיטה ומכאן תימה עמ"ש רש"י בתשובה הביאה רש"ל דאפי' היכא דאתיליד בה ריעותא מברכינן קודם[שחיטה דהא מסהרתי מידי נבלה ע"ש וסמכינן לא משמע כן עכ"ל ובאמת לק"מ דרש"י פי' דילמא מקלקלא שחיטה היינו שיקלקל השחיטה שיעשה שהיה או דרסה וכדומה ותהיה]נבלה דאז אין לברך גם לשיטתו וזה ברור: